

פסקי תשובות אורח חיים סימן קלט אות טו - טז

טו. בכוונת הברכה 'אשר נתן לנו' וכו'

סעיף י', שו"ע: ברכה אחרונה אשר נתן לנו תורת אמת - זו תורה שבכתב, וחיי עולם נטע בתוכינו - הוא תורה שבע"פ. ובכוונה⁸¹ תיקנו להודות על תורה שבע"פ אחרי שקורא בתורה שבכתב, להורות לנו שאי אפשר לתורה שבכתב ללא תורה שבעל פה שתבוא ותפרש כיצד לקיים את הכתוב בתורה שבכתב. וראוי⁸² ונכון בשעה שאומר וחיי עולם נטע בתוכינו לכוין גם לתת שבח והודאה על החידושים וההוראות וההנהגות של חכמי הדורות עד דורנו, שאפילו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש ניתן מהר סיני (ירושלמי פאה פ"ב ה"ו).

טז. אחיזת הס"ת בשעת הברכות והקריאה, ופתיחת ג' עמודים

סעיף י"א, שו"ע: הקורא בתורה צריך לאחוז בס"ת בשעת הברכה. ובמשנ"ב (סקל"ה) דהיינו שיאחוז בעמודי הס"ת, ומוסיף בשם הב"ח והט"ז שגם בעת הקריאה צריך לאחוז בס"ת, ומצוה לעיין במג"א (סק"יג) המביא ב' דרכים עפ"י כתבי הארי ז"ל איך יש לנהוג. א. שקודם הברכה אוחז בשני העמודים, ובשעת הברכה מסלק ידו השמאלית. ב. בשעת הברכה אוחז ביריעות הס"ת בשתי ידיו בהפסק מפה ואחר הברכה מסלק השמאל ומשאיר ימינו כל עת הקריאה. ובכה"ח (סקכ"ד) סמך ידו על האופן השני שאין כלל לאחוז בעמודים אלא ביריעות הס"ת ובשערי אפרים (שער ד' סעיף ד') מביא פלוגתא זו ומכריע⁸³ "ויש לקיים שניהם, לאחוז ביריעות התורה בשעת ברכה, ובשעת הקריאה תהיה ידו הימין אוחזת בעץ החיים", אך בשלחן הטהור (סעיף ח') מכריע להפך דבשעת הברכה יניח ידיו⁸⁴ על שתי העמודים, ואחר הברכה קודם הקריאה יסלק יד שמאל ויד ימין תהיה אוחזת בספר תורה (בהפסק מפה) כל זמן הקריאה, ונהרא נהרא ופשטיה. ודע כי המנהג שפותחים ספר תורה ג' דפין בשעת הקריאה, ומקורו⁸⁵ במסכת סופרים (פרק ג' הלכה י"י)

פסקי תשובות אורח חיים סימן קלט אות יז

⁸¹ . כה"ח סקנ"ד.

⁸² . אא"ז זצ"ל בספרו חלקת יהושע מאמר ו', עיין שם. מה שנוהגין בכמה מקומות שהקהל אומר "אמת תורתנו הקדושה והטהורה" בשעה שהעולה מברך על התורה אין לזה שום מקור - שערי רחמים על שע"א שער ד' סקכ"ז ודרכי חיים ושלום.

⁸³ . ובדרכי חיים ושלום אות רי"ד שכן נהג הגה"ק ממנוקאטש זצ"ל, אלא דהוא היה הבעל קורא ואחז בשעת קריאתו בשתי ידיו את שני עמודי עץ החיים.

⁸⁴ . אך מוסיף דה"ה דיוכל גם להניח ידיו על הס"ת, אך לענין אחיזת היד בשעת הקריאה אין מביא אפשרות לאחוז העץ החיים אלא דווקא בס"ת.

⁸⁵ . והובא בס' כסא רחמים להחיד"א הכא, כדי שיהא הדף שקורא בו מגולה משני צדדיו, ובס' האשכול (הל' ס"ת) גם כן מובא מנהג זה, ומוסיף שלא יפתח אלא ג' דפין לא פחות ולא יותר.

יז. בענין אמירת 'חזק'

שם: שנאמר ביהושע לא ימוש ספר התורה הזה מפיד חזק ואמץ, ומזה נהגו לומר למסיים לקרות התורה בכל פעם חזק. והלשון 'בכל פעם' מורה שהכוונה לכל עולה ובכל עליה ועליה, ואכן מנהג הספרדים כן הוא⁸⁶ לומר 'חזק וברוך' לכל עולה, ומקורו קדמון ומוזכר באבודרהם ובכנסת הגדולה, ומנהג האשכנזים עפ"י המבואר בלבוש (סימן תרס"ט) לומר כשמסיימים התורה, והיינו⁸⁷ בכל אחד מחמשה חומשי תורה 'חזק חזק ונתחזק', ויש⁸⁸ אומרים שהנוסח הנכון הוא 'חזק חזק חזק' שהוא גימטריה 'משה', וכן⁸⁹ ראוי לומר.

ומכיון שדברי חיזוק אלו מכוונים לעולה לתורה בסיום הספר, ולכן אומרים אותו הקהל בלשון נוכח 'חזק', לכן פשוט ומובן שהעולה⁹⁰ בעצמו לא יאמר חזק וכו' כי אין טעם שיאמרנה על עצמו, וגם משום חשש הפסק בין הקריאה לברכה, אך מ"מ אין⁹¹ לגעור על העולים לתורה שאומרים זאת בעצמם.

86. כמ"ש בכה"ח סקנ"ו.

87. וכמ"ש באבודרהם בסדר שחרית של שבת, ובקצוה"ש סי' פ"ד סעי' י"ג.

88. מצינו לשלשה נביאים מתנבאים בסגנון אחד, שאומרים חזק ג' פעמים, והוא גימטריה 'משה', הלא המה האלי רבא סי' תרס"ט, מאור ושמש סו"פ ויחי, ליקוטי חבר בן חיים ח"א דף כ"ט בשם החת"ס זי"ע.

89. ערוה"ש סעי' ט"ו.

90. קצוה"ש שם סקב"כ, שו"ת שבה"ל ח"ז סי' ר"ב, שו"ת באר משה ח"ג סי' כ"ח, שו"ת משנה הלכות ח"ז סי' כ"ב וח"ח סי' י"ח.

91. שו"ת משנ"ה שם. וכן בהוספות שבסוף שו"ע הרב עמ' תשכ"ו מביא מנהג שגם העולה אומר.